

HEMBYGDEN

Medlemsblad för
Upplands Väsby Hembygdsförening

Nr 1 Februari 2008
Årgång 37

Innehållsförteckning

Ordföranden har ordet.....	3
Program februari - april	4
Sveriges Hembygdsförbunds grundsyn	5
Hedlunds historier.....	6
Det blir väl vår	6
Ur Harbys historia.....	7
Minns du Väsby	9
Backspegel	10
Efterlysning ” Runsa skola”	11
Oskar ”en riktig arbetskarl”	12
Kunggörelse 1910	13
Skyldig eller icke skyldig?.....	17
Gösta Nordfors minns	20
S:t Olof - Eds kyrkans skyddshelgon.....	23
Edsjön på väg att uttorka redan under 1700-talet	25
Projekt ”Vikingar i Väsby”	26
Almkvistaren.....	27
Några citat och ordstäv från våra bygder	28
Korsord 1-2008.....	30
Västra kommundelarna	32

Där inget annat anges har fotona tagits av Inga Lisa Gustafsson.

www.upplandsvasbyhembygdsforening.se

För innehållet i artiklarna svarar respektive författare.

Ansvarig utgivare: Inga Engdahl • Layout: Tryckpunkten (e-post: tryck.en@telia.com).

Tryck: Wäsby Tryckeri. Tryckt med miljövänlig färg och miljövänligt papper i 800 ex.

Ordföranden har ordet

Här kommer 2008 års första nummer av Hembygden.

Jag tänkte berätta för er om ett styrelsemöte i föreningen.

Styrelsemöten föregås av ett arbetsutskott som förbereder ärenden och tar beslut i frågor som bara behöver redovisas till styrelsen. I arbetsutskottet ingår ordförande, vice ordförande, sekreterare och i förekommande fall kassören.

Vi träffas i köket på Hembygdsgården någon kväll mitt emellan två styrelsemöten.

Exempel på frågor som AU beslutar om kan vara lotteriredovisningar, inköp av diplom, hur vår tidning Hembygden skall distribueras till alla nyinflyttade i kommunen.

Vi går också igenom senaste styrelsemötesprotokollet.

Vår sekreterare skickar sedan per post och epost ut alla handlingar till nästa styrelsemöte till samtliga styrelseledamöter, ersättare, valberedning och revisorer.

Så kommer då styrelsemötesdagen, vanligtvis första tisdagen i varje månad..

Vi samlas i Zamores stuga där vi gjort iordning köket till möteslokal. Fikat har vi redan gjort i mangårdsbyggnaden och stämningen är god.

Oftast är vi fler än bara de sju i styrelsen och för min del vill jag att det skall vara så att de medlemmar som har andra uppdrag än styrelseledamöter, tex webmaster, uthyrningsansvariga, redaktören för denna tidning, skall ha möjlighet att närvara och ta del av information och rapportera från sin del av verksamheten.

På ärendelistan: rapporter från boställe, sommarcafé, programverksamhet, bokloppis, uthyrning av Ladugården. Det finns en arbetsgrupp för varje verksamhet de ger oss andra rapport om läget i just den gruppen. Alltid intressant rapportering som ofta följs av frågor från oss andra.

Stor del av mötet ägnas de samarbeten vi har med andra föreningar. och med Upplands

Väsby kommun och Vi har svarat på tio remisser från kommunen under 2007. Vi har inte underlåtit att svara på

någon. Just nu har alla i styrelsen i uppdrag att kolla kommunkartan för att se som det döljer sig några felaktiga angivelser i namn på vägar, parker, skogar mm .Jag är adjungerad i kommunens namnberedning och skall rapportera till beredningen under våren.

Vi redovisar anteckningarna från AU-mötet och tar upp någon fråga som skall behandlas av styrelsen tex projektet Vikingar i Väsby, ett nytt projekt som vi just utsett ansvariga för.

Under punkten "Kommande aktiviteter" tar vi upp den närmaste månadens publika aktiviteter, det kan vara vandringar på våren och hösten, föredrag om berömda personer, bussutflykter, Nationaldagsfirande.

Ett stort utrymme ges tidningen Hembygden och vår Hemsida

www.upplandsvasbyhembygdsforening.se
De är båda våra viktigaste marknadsföringsverktyg och vi har en ständig dialog om innehållet.

På den obligatoriska mötesparagrafen "Övriga ärenden" tar vi upp frågor som blommor till jubilarer, inbjudan om träff till nya medlemmar, förresten 32 nya medlemmar under 2007!, inköp av ny gräsklippare, nya nycklar till Ladugården, frågor som platsar under den rubriken.

Nu stundar årsmöte – kallelse på annan plats i denna tidning- 15 mars klockan 13.00 i Ladugården.

Valberedningen har påbörjat sitt arbete med att hitta medlemmar eller andra intresserade av verksamheten och som kan tänka sig att ingå i den härliga gemenskap som styrelse och övriga funktionärer i Upplands Väsby Hembygdsförening utgör.

Kom med du med!

Kjerstin Björkman
ordförande

Upplands Väsby Hembygdsförening inbjuder:

BOKLOPPIS

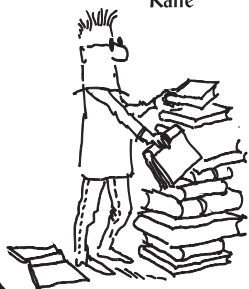
vid hembygdsgården
lördagen den 16 februari

kl 13 - 15.

Romaner, deckare, spänning,
äventyr, bamböcker,
facklitteratur, bokpaket.

Alla böcker till billigaste pris, nytt och gammalt.

Kaffe

**Kom
och
fynda!**

Hembygdsgården: Hagvägen2/Pukslagargatan

Upplands Väsby Hembygdsförening inbjuder:

Odla

din egen

Skördefest

Tisdag 11 mars

kl 19 i ladugården

Philippe Plöninge, tidigare trädgårdsmästare
vid Bergianska trädgården, berättar
och visar bilder

Entré

Samarr. med VäsbyTrädgårdsförening

Hembygdsgården: Hagvägen2/Pukslagargatan

Upplands Väsby Hembygdsförening inbjuder:

MILÖHÄNSYN ÄNDA UT I TRÄDGÅRDSTÄPPAN

Specialgödselmedlen ökar, behöver vi
alla dessa eller luras vi av reklamen?

Docent Tom Eriksson, expert på
odlingsfrågor, visar bilder och berättar
om senaste forskningsresultat

24 april kl 19 i ladugården

Entré

Samarr. med VäsbyTrädgårdsförening

Hembygdsgården: Hagvägen2/Pukslagargatan

Upplands Väsby
Hembygdsförening

Årsmöte

Hembygdsföreningens medlemmar kallas
härmed stadgeenligt till ordinarie årsmöte i
ladugården lördagen den 15 mars kl. 13.00.

- Olof Holm från Almqvistsällskapet
föreläser om

"Almqvists landskap - i verklighet och
fantasi"

- Kaffeservering

Versamhetsberättelse, bokslut och
revisionsberättelse tillhandahålls på
årsmötet eller rekvireras från sekreteraren

Eventuella motioner skall vara styrelsen
tillhanda senast tre veckor före mötet.

Välkomna!

Sveriges Hembygdsförbunds grundsyn

Vid Sveriges Hembygdsförbunds riksstämman i juni 2007 antogs en ny skrivning av hembygdsrörelsens grundsyn i tre punkter. Formuleringen kommer att ersätta den skrivning som står i förbundets nuvarande handlingsprogram från 1986/1995. Hela handlingsprogrammet kommer att omarbetas 2007-2008.

- Hembygdsrörelsen är en del av det levande samhället. Den skapar broar mellan det förgångna, nutiden och framtiden.

- Hembygdsrörelsen har ett humanistiskt och demokratiskt synsätt. Den är öppen för alla, oavsett bakgrund. Den respekterar kulturarvets skiftande former i tid och rum.

- Hembygdsarbetet skapar gemenskap, trygghet och identitet. Intresset för kulturarvet är drivkraften i engagemanget för hembygden. Här möts alla generationer.

Inför riksstämmans beslut hade förslaget varit ute på remiss i hela hembygdsrörelsen. Nära 500

lokala föreningar och regionala förbund deltog i arbetet och en arbetsgrupp inom SHF sammanfattade synpunkterna inför riksstämman.

Även Upplands Väsby Hembygdsförening deltog i remissarbetet. I styrelsens remissvar framhöll vi bland annat att:

- Hembygdsföreningen/Hembygdsrörelsen behöver synas mer i debatt/media
- vi måste förbättra informationen och kontakten med medlemmarna
- hembygdsgården är en samlingspunkt för alla i kommunen
- vårt kunnande är viktigt i plan- och namnfrågor

En del av synpunkterna knyter an till den antagna grundsynen. Andra punkter hör hemma i de kommande diskussionerna om hur handlingsprogrammet som helhet ska utvecklas.

Klas Lundkvist

Sanning

Vårsolen lyser, det är februari,

men sköna vinterkläderna

blir jag kvar i.

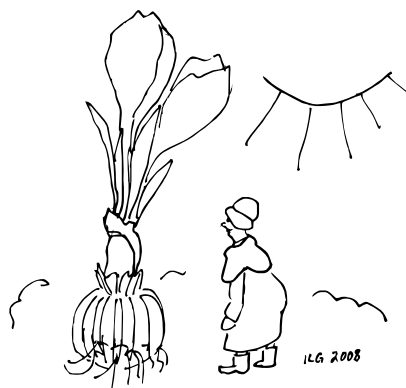
Snön ligger frusen runt omkring

där jag bor,

så "än är det vinter kvar,

säger mor".

Ur diktsamlingen "Göra en ledsen glad"
av Ingegerd Hedin, Runbybo.

Lennart Hedlund, född och uppvuxen i Upplands Väsby, har lovat ge Hembygden några glimtar av sina barn- och ungdomsminnen. Här kommer den tjugosjätte av

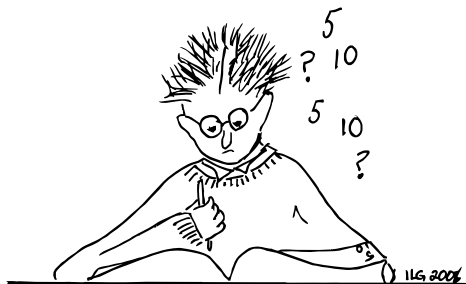
Hedlunds historier

Dagligen läser man i tidningarna hur mycket den eller den tjänar på sin idrott. Nog har allting urartat. Många av dem är fotbolls- eller hockey-spelare. Eller vad sägs om en av de senare, som har en veckolön på en och en halv miljon? Och det bara för att han ska åka skridsko och göra ett eller annat mål.

Det får mig att tänka på den tid, då jag var juniorlagledare i Väsby IK. Då var den högsta åldern för juniorerna 17 år och var de då lovande, kunde de räkna med en plats i A-laget. Men alla var ju inte så bra och fick försöka i en annan klubb.

Hade de sökt sig bort från VIK, tog jag kontakt med Stockholms Fotbollsförbund för att kolla om något var på gång. Fick jag ett sådant besked, kollade jag med vår kassör om vederbörande hade reglerat ev. skuld. Var inte det klart, även om det bara gällde 5:- eller 10:-, så blev det ingen övergång.

Vad skulle dagens spelare eller ledare säga om de reglerna fortfarande gällde?

Det blir väl vår

i år också, får man hoppas. Ett säkert vårtecken är att Väsbyån vimlar av leksugna, nästan meterlånga aspar, som kämpar sig motströms mot mål som bara de själva känner till.

Aspen är Upplands landskapsfisk. Den är fridlyst och uppsatt på Artdatabankens lista över hotade arter. Den är utrotningshotad på grund av att dess lekplatser, strömmande vattendrag, förstörs av dammbyggen och rensas från sten och vegetation. Förutom att aspen finns på Artdatabankens lista över hotade arter är den uppsatt på Bernkonventionens lista över hotade arter samt hos EU:s habitatdirektiv. Det råder fiskeförbud för asp under april-maj i alla vattendrag, som mynnar ut i Mälaren, Hjälmmaren och Väneren. Aspen är en karpfisk, lat. *Aspius rapax*. Den är, trots att den är en karpfisk, också en rovfisk. Den är silverfärgad, har en avlång kropp, kluven stjärtfena, vassa tänder och kan väga över tolv kilo.

Eftersom aspen är utrotningshotad, kan vi vara glada över att den fortfarande finns i Väsbyån. Bästa tiden för att se den där är runt den 22 april, enligt säker källa. Förra året kunde aspen ses en vecka tidigare, vilket naturligtvis beror på väder, vind och andra klimatförhållanden.

Inga Lisa Gustafsson

Vissa faktauppgifter från tidningen Sigtunabygden.

Från strandpromenaden kan man se aspen i ån

Ur Harbys historia

Harby gård.

Kronans domäner i Fresta, Hammarby och Ed var mer omfattande förr i världen än de är i nutiden. Åtskilliga kronogods har nämligen under tidernas lopp, särskilt på 1700-talet, genom försäljning övergått i enskild ägo: de enda som nu är kvar är Sköldnora och Harby.

En parentes om prästgårdarna kan här vara på sin plats. Att svenska kyrkan genom sin förbindelse med staten är en s.k. statskyrka, betyder på intet vis att kyrkobyggnader, prästgårdar och annan gammal fast kyrklig egendom skulle tillhöra staten, utan denna egendom är kyrkoförsamlingarnas, nu liksom före kyrkoreduktionen på 1500-talet. Detta är numera rättsligen fastslaget.

Vad församlingarna fick behålla vid reduktionen var i själva verket vad kronan då erkände som dessas oundgängliga behov. Som princip gällde ju, att endast det överflödiga skulle reduceras. Att Harby reducerades berodde på att det tillhörde den på jordagods mycket rika domkyrkan i Uppsala.

GÅRDARNA I HARBY BY var vid medeltidens utgång tre till antalet, alla lika stora, men 1582 ägde den förändringen rum, att en av dem delades upp på de båda andra, Östergården och Västergården, som vardera fick hälften av dess hus.

Ytterligare något skedde 1588. Då kom Västergården i sambruk med Borby (som prästgården då ännu hette). En svår olycka hade drabbat kyrkoherdebostället året förut. Sköldnora hade olagligen lagt sig till med hela Borbyskogen från sjön och

ända upp till rågången mot Torslunda, en oförrätt som kyrkoherden herr Jöns Andersson trots bitter klagan inte lyckades få upphävd.

Han vände sig då till kung Johan med begäran att få bruka Västergården i Harby, som då låg öde. Det fick han också, och sedan skaffade han sig kompensation på Harbyskogen för prästgårdens skogslöshet, hur lagligt det nu kunde vara att ta av Västergårdens ved, gårdsel och timmer och använda det i Borby.

Herr Jöns tänkte väl att det gott kunde ske, eftersom han också tillgodosåg ödesåkrarna i Harby med gödsel från Borby för att åter få dem bärande. Detta gjorde han tre år i rad.

Av annan mening var emellertid sockenmännen i Fresta, vilka drog saken inför ärkebiskop

Anders Bothniensis (död 1591). De beskyllde sin kyrkoherde för att ”mera byggia, achta, hävda och bruka Harby än som det förfallna prästebolet” samt för att förblanda prästebolets ägor med Harbys och ”förvilla skillnaden i alla lägenheter”.

Man har nästan det intrycket att herr Jöns bodde i Harby och ej i prästgården. Tidvis kan han väl ha gjort det, t.ex. under tiden för den stora eldsvådan 1595, då halva prästgården brann ner, och innan den hann byggas upp.

I Harby företog han en sedermera påtalad vägomläggning, som gjorde intrång på prästgårdens ägor. Han förflyttade allmänna vägen från dess urgamla läge över runstensbron och den s.k. Harbyören. En av runstenarna på ören forslade han upp

Den flyttade runstenen.

till gården, där den ännu står (åtgård nämnd av Aschaneus).

HERR JÖNS ANDERSSON dog 1603. Hans änka hustru Beata Gunnarsdotter avträdde prästgården året därpå, men på Harby fick hon – och tidvis hennes son Anders Jönsson, skeppskapten, som var i kronans tjänst – sitta kvar i många år.

Den särskilda välbevågenhet, som prästfamiljen synes ha åtnjutit hos Karl IX torde kunna förklaras av den omständigheten, att herr Jöns på sin tid hade varit en av Karls ivrigaste anhängare i striden mot Sigismund och därav ådragit sig personligt lidande.

Två pund spannmål var det enda herr Jöns hade att utbetala årligen till kronan för Västergården. Den avgiften begärde änkan, första gången hon skulle ut med den år 1604, att få ha inestående hos sig i avräkning på sonens lön. Ännu tre år senare är hon oförmögen att fullgöra denna rätt måttliga skyldighet. Karl IX utfärdar då ett nådigt brev, i vilket han helt befriar henne från alla avgifter för Västergården och samtidigt föreskriver sonen Anders Jönsson skall som löneförmån åtnjuta den kronoränta som utgår av det andra hemmanet i Harby, Östergården, så länge han låter bruka sig i kronans tjänst.

Anders skeppskaptenen ”skall nu oppå tåget mot riksens fiender” heter det i kungabrevet, som är daterat Sandhamn (i Stockholms yttre skärgård) den 16 juni 1607, d.v.s. dagen före flottans avgång till Livland.

Hur det gick sedan för Anders Jönsson framskymtar i vissa kamerala anteckningar. 1613 sägs det, att ”Anders Jönsson, fordom capitän, haver med modern brukat hennes hemman, men vart så utfattig och drog med soldaterna.” Hemmanet var då ”alldeles förfallet och öde”, varför myndigheterna vägrade henne all rätt att sitta kvar där, i synnerhet som han nu saknade ”nu regerande konglig majestäts confirmation.”

Det märkliga händer emellertid, att Gustav II Adolf visar en ”utfattig” och ”utgammal”, därtill för ”obeskedlighet” angiven prästänka samma nåd och välvilja som sin fader. Han gav henne nytt fullständigt frihetsbrev på Harby den 20 maj 1615 med giltighet för återstoden av hennes liv.

Beata Gunnarsdotter levde åtta år till. Hon be-

grovs den 23 maj 1623 – i vårens vackraste tid. Aschaneus som själv var med, vet berätta att det också var en olyckstid, eftersom ”pesten” just då hade begynt att härja i Fresta.

HARBY BLEV LÖJTNANTSBOSTÄLLE under livregementet till häst år 1691. Förste löjtnanten där var R.J. Gerstorff (till 1693), den siste S.G. von Troil (1832-1839). Det skulle bli en krigisk historia, om man ville följa de olika boställsinnehavarnas upplevelser i fält.

Men det mörkaste minnet i Harbys historia är den kusliga mordgärning som begicks där natten mellan den 17 och 18 februari 1697. Mordoffret var löjtnanten baron Per Fägersschöld, son till generalmajoren och landhövdingen i Örebro län,

Ekonomibyggnad vid Harby

baron Fromhold Fägersschöld. Han bragtes om livet av sina drängar Magnus Jakobsson och Petter Pijhl. Det skedde medan han sov.

Allt var ordnat för nattlig rävjakt, och ett hästkadaver hade lagts ut som lockbete utanför gårdens bastu. Därinne låg löjtnanten och sov på laven, och drängarna hade fått order att väcka honom så snart rävarna kom. I stället sköt de honom med hans egen bössa, slog in hjärnskålen på honom, rymde med en stor penningssumma och sänkte honom i Rösjön i Sollentuna.

De hade dödat en sovande – därför fick de högra handen avhuggen före halshuggningen. De hade i trolshet mördat sin egen rätte herre och husbonde – därför dömdes de till stegling d.v.s. kropparna skulle efter ytterligare sönderstyckning uppspikas på hjul envar till skräck och varnagel.

BONINGSHUSET PÅ HARBY är ett av de få

äldre byggnadsminnena i Fresta. Det uppfördes av löjtnanten Olof Tilas enligt entreprenadkontrakt av den 2 mars 1749. En tillräckligt hög stenfot anlades till förhindrande av röta, och huset timrades 15 varv högt av "gott" ehuru "smått talltimmer", grövre fanns inte att få i orten, varför det ganska snart ansågs behöva brädfodras. På taket lades torv på ett underlag av näver, och inte förrän 1839 övergick man till en så modern takbeläggning som tegel. Ännu vid samma tid var byggnaden

rödfärgad utom pilastrar, fönsteromfattningar och fönsterluckor, som alla var vitmålade.

Senare åtgärder har inte mycket förändrat husets karaktär. Ännu idag ger det en god föreställning om standarden hos ett lägre klassens officersboställe.

Artikeln skriven 1967.

Fotona tagna av Lennart Stockman

Minns du VÄSBY?

Bilder från Bollstanäs

Fotona är tagna
på 1940-50-talet
och utlånade av
Gunvor Cederö

Vy över Källbergs handelsträdgård med växthusen i bakgrunden.

Här tas olika "kast" ned från växthusen

Buss-Johan kör förbi på Stora Vägen

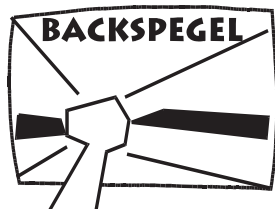
Trädgårdsmästare Klas Källbergs villa, adress Bjursvägen 1.

Uppställning för fotoografering. Klas Källberg i hatt och väst längst t.h.

Mitt emot handelsträdgården låg Väsbys Träemballage, "Lådfabriken". Bengt Cederö i förgrunden.

Öppet hus

Öppet hus i advent var det i hembygdsgården den 9 december. Det var julpyntat i alla rum och doften av kaffe och glögg spred sig runt i man-gårdsbyggnaden. Hembygdsföreningen bjöd de besökande på kaffe med lussekatter, pepparkakor och glögg.

I salen kunde man lyssna till Katarina Kvist och Josefin Berglund, som spelade folkliga låtar på saxofon och nyckelharpa, en kombination av instrument som kanske inte är helt vanlig, men lät mycket bra.

Om man inte fick plats i salen, så kunde man bänka sig i förmaket eller biblioteket eller sitta och trängas i kökssoffan. Det gick också bra att julfynda i mjölkammaren och att överallt träffa gamla bekanta från sommarcaféet. Hembygdsföreningen kunde räkna in sextiofem besökare denna adventssöndag, då solen lyste över gröna gräsmattor och marschallerna mot eftermiddagen lystet.

Inga Lisa Gustafsson

Klart för fika

Grötfest 2007

Hembygdsföreningens sista evenemang för året, grötfesten, begås ju under temat musik och sång och man vet ibland inte om det är underhållning till kaffet eller kaffe till underhållningen, men det brukar kvitta.

Ing-Marie Magnusson och Gun-Britt Wiik tar för sig av gröten

Ett femtiotal glada grötätare hade även detta år samlats i ladugården och stämningen var på topp från första stund. Siv Rydén stod för merparten av grötkokningen, assisterad av Marianne Söderström, och fick från undertecknad höra följande rim i välkomstalet: "Marianne och Siv – mest Siv – har kokat gröten. Ät nu ordentligt annars får ni på nöten."

Allsångshäftena har kommit fram

Välkomsthälsningen inrymde också en kort tillbakablick på det gångna året och en titt framåt på vårens program.

Bro Låtgille, som gästade ladugården för sjätte

gången enligt egen uppgift, hade ställt upp med en elva man- och kvinnor-stark orkester och spelade och sjöng med sedvanlig ackuratess.

Ladugårdstaket sågs lyfta vid ett par tillfällen, men verkade ligga på plats när vi gick hem.

Till gröten reste sig klarinettisten och drog följande vers, som han sade sig ha skrivit på ditsesan:

”Jul, jul, strilande jul (det regnade)
julvädret har inte varit så kul
allting blir blött och bilen ful
skönt då att spela i erat skjul.
Här eré kul att spela
lokalen ger liv och lust.
Hör klarinett och fela
snart blir ’e gröt och must.”

En annan orkestermedlem ville inte vara sämre utan skaldade:

Glada grötätare: Lennart Stockman, Maj Milde, Rune Milde, Alice Stockman och Gun-Britt Wiik

”Gröten lyser vit på faten
Den är bäst av julamatén.
Den är vacker, den är vit
skjut nu fatet närmre hit.”

plus fjorton andra grötrim, varpå kvällens rimkvot fick anses vara fylld.

Efter gröten sjöng Britt Mari Nygård ett par känsliga sånger till Lennart Carlssons ackompanjemang och därefter var det dags för allsång med gamla kända melodier. Kaffet kom på bordet och som sista punkt dragningen i gratislotteriet. Vinsterna var ovanligt många i år och godiskorgen återinförd. Den vanns av vår f.d. sekreterare, Kerstin Eriksson.

När det var dags att gå hem, hade regnet upphört och det var sju grader varmt. Någon snö lyste inte vit på taken, men tomten var säkert vaken. Kanske tänkte han på kommande tider. Vi har ju ätit gröt tillsammans nu sedan början av 1970-talet och närmar oss sakta men säkert ett fyrtyoårsjubileum. Det är verkligen något för tomten att grunna på.

Inga Lisa Gustafsson

Efterlysning

Foton från Runsa skola efterlyses

Anders Almberg, boende i Runsa gamla skola, Runsavägen, har tänkt sig göra en utställning om skolan.

Skolan var i bruk under åren 1908 - 1939.

Anders efterlyser i första hand interiörfoton från den tiden. Klassfoton, foton på ”fröken” mm.

Har du, eller vet du någon som har gått i den skolan hör av dig till Anders på telefon 08-590 307 20 eller mobil 0734-412 163.

Kjerstin Björkman

Oskar, ”en riktig arbetskarl”

Oskar, den äldste drängen på gården under 1930-talet, ansågs vara ”en riktig arbetskarl”, som bönderna i trakten uttryckte det. Det vill säga; han hade förmågan att arbeta hårt och länge utan att spara sig och fråga efter vad kroppen tålde. Ibland verkade det som om han kopplade ifrån hjärnkontoret och använde all sin fysiska kraft för att utföra de arbetsuppgifter han var satt till.

Hela hans kropp bar vittnesbörd om detta, den var märkt av hårt och tungt arbete i alla väder. Den hade en fysisk styrka och påtaglig hårdhet och kantighet. Detta präglade även i någon mån Oskars sätt att röra sig. Det fanns en viss stelhet i alla hans rörelser.

Utän att vilja förolämpa, kunde man benämna den människotyp som Oskar representerade för något primitiv.

Han besatt ett hett temperament. Hans tankar var nog rätt enahanda, de kretsade kring hårt och tungt dagligt kroppsarbete, vila, snus under läppen och en brännvinsup nå'n gång emellanåt. Fruntimmer kunde han orera om, men kom nog sällan själv till några amorösa skott.

Det hände att Oskar tog sig en rejäl fylla. Då kunde han med sitt heta temperament blir ganska oreglerig och svår att komma till tals med.

Vid ett tillfälle, en varm och vacker lördagskväll i juli månad, hade Oskar i något överförfriskat tillstånd fotledes tagit sig de tre kilometrarna till dansbanan i Odenslunda hage, där man arrangerat en sommarfest.

När alkoholen gått honom i blodet, då var Oskar minst sagt högljudd. Hans gälla röst hördes vida omkring. Under rusets inverkan hade han vissa åsikter, mest ofördelaktiga, om det mesta i tillvaron. Han delgav oförbehållsamt dessa till de medmänniskor som råkade befinna sig i hans närhet.

Vid det här tillfället var det ett par unga män från Väsby samhälle, som råkade bli föremål för Oskars negativa omdömen. När de båda ynglingarna befann sig på dansbanegolvet i en svängig foxtrot eller virvlande vals, så stod den i danskonst helt

okunnige Oskar lutad mot dansbaneräcket och pekade finger, kastade glåpord och hötte med knutna nävar åt de båda eleganta dansörerna och deras kvinnliga danspartners.

Det hela utvecklades och urartade fram på kvällen till ett sjuhelsikes slagsmål, med rikligt blodvite för Oskars del. När han under den pågående holmgången med vilda vrål och jämfotahopp försökte sopa till de båda antagonisterna med s.k. rallarsvingar, så stegade ynglingarna elegant åt sidan och undgick att bli träffade. Samtidigt prickade de med stor precision in sina slagserier mot den arme Oskar, precis som deras boxnings-tränare hade lärt dem.

Trots att Oskars anletsdrag allt mer antog slarvsyltans konsistens och färg, så gav han ej upp kampen, utan vrålade och fäktade vidare så länge de gamla benen bar honom. Det har sagts att Oskars illvrål under denna vådliga kamp var så genomträngande att de hördes flera kilometer över skogen.

Det var mest sorgliga rester av gammeldrängen, som farfars blick mötte ute på stallbacken i den tidiga söndagsmorgonen. Hur karlen hade lyckats ta sig hem i sitt bedrövliga tillstånd var det ingen människa på gården som begrep.

Alltnog, farfar spände mären Göta för fjädervagnen, hjälpte den demolerade slagskämpan upp i bakvagnen och kastade ett hästtäck över bedrövligheten. Så bar det av till Löwenströmska lasarettet för att med dess läkekunniga personals hjälp få karlen nödortfigt reparerad och omplåstrad till förhoppningsvis brukbart skick igen.

Efter den här betan tycktes gamle Oskars stridslust vara helt bruten. När blesstyrarna efter slaget vid Odenslunda hage läkts ut, var han snart "fit for fight" igen. Nu var det emellertid det dagliga arbetet på gården som han lade sin heta vilja och mannakraft på. Där var han nog närmast

oöverträffad, vad gällde såväl yrkeskunnande som styrka och uthållighet, med andra ord allt som kännetecknade "en riktig arbetskarl" efter dåtidens begrepp.

Lars E Jansson

Kungörelse

Ordinarie Kommunalstämma hålles med Hammarby socken, Söndagen d. 30 Jan. 1910 kl 1 e m, å vanliga stället, då följande ärenden förekomma till behandling.

1. *Kommunalstämmans lagliga utlysande.*
2. *Justeringsmän för Kommunalstämmans protokoll.*
3. *Röstlängden för år 1910.*
4. *1909 års räkenskaper för Kommun, sockenmagasin, sockenbibliotek, fond för kyrkliga ändamål samt ålderdomshemsbyggnad.*
5. *Ansvarsfrihet för Kommunalnämnden, räkenskapsåret 1909.*
6. *Hundskattemedel för år 1910 - utdebitering och användning för beklädnad och skodon åt fattiga skolbarn samt för underhåll och förökning af sockenbiblioteket.*
7. *Inkomst- och utgiftsstat, räkenskapsåret 1910.*
8. *Längder för kommunala utskylder.*
9. *Förökning af sockenbibliotekets bokbestånd under år 1910.*
10. *Anhållan om anslag till Nykterhetsföreningarnas föreläsningskommitté under år 1910.*
11. *Anhållan om telefonapparat från Hammarby och Fresta socknars gemensamma barnmorska.*

*Hammarby d. 14. Jan. 1910
G.E.Brandt.
Kom. st. ordf.*

*Denna kungörelse torde uppläsas
i Hammarby kyrka söndagarna
d. 16 e, 23 e & 30 e Dec. 1910.*

*Uppläst d. 16 Dec. 1910 af A.O. Strömbeck
d. 23 Dec. 1910 af Hj. Svenson
d. 30 Dec. 1910 af A.O. Strömbeck*

*Protokoll hållet vid allmän lagligen utlyst ordinarie
Kommunalstämma med Hammarby socken
Söndagen den 30 Jan 1910 å vanliga stället.*

§ 1

Förklarade sig stämman i laglig ordning utlyst.

§ 2

*Till justeringsmän af protokollet utsågos Egendomsägare Gottfrid Wallin
och Fabriksarbetare Erik Lindroth.*

§ 3

*Granskades, justerades och godkändes röstlängden för år 1910 hvaraf ett
exemplar skulle anslås i lokalen för Kommunalstämmans sammanträden.*

§ 4

*Granskades och godkändes 1909 års räkenskaper för Kommun,
sockenmagasin, sockenbibliotek, fond för kyrkliga ändamål samt
ålderdomshemsbyggnad.*

§ 5

*Beviljades Kommunalnämnden full ansvarsfrihet för det gångna
räkenskapsåret.*

§ 6

*Ordförande väckte ett förslag om höjning av hundskatten med 1 kr pr
hund/år till 6 kr men röstades enhälligt ner af stämman. Beträffande an-
vändningen af hundskattemedlen för år 1910 beslöts i likhet med tidigare
år anslå 3/5 dvs 3 kr pr hund till beklädnad och skodon åt fattiga skol-
barn, samt återstoden, 2/5 eller 2 kr pr hund, till underhåll och förökning
af sockenbiblioteket.*

§ 7

Granskades och godkändes Kommunalnämndens förslag till Inkomst- och Utgiftsstat för år 1910, hvarigenom beslöts att en utdebitering för kommunens behof af 1,10 kr för 100 kr beskattningsbar inkomst å beräknade 2.900 st 100 kr. Då å samma dag hållna kyrkostämmor beslutats en utdebitering af 3,35 kr för skolans 25 ø för kyrkans samt 35 ø för byggnadskassans behof, komme alltså hela utdebiteringen att utgöra 5,05-Kr för 100 Kr Taxeringsbar inkomst, förutom en personlig afgift af 50ø pr man och 25 ø pr kvinna.

§ 8

Granskades längder för obetalda kommunalutskylder, samt beviljades afskrifning för följande personer f. drängen F.O. Nilsson, Brunnby; arb. J.A. Hedlund, Smedby; f. brukaren C.G. Mattson, Smedby; f. båtsman C.J. Dyfving; arb. G.A. Bergvall, Johannesdal; arb. Joh. Aug. Johansson, Wik; Enkan Anna Johansson, Watthagen; Olof Palmgren, Kapellet; samt bag. arb. A.E. Knopp, Charlottenborg. Dessutom beviljades arbetaren Johan August Nilsson, Watthagen på grund af långvarig sjukdom befrielse från utgörande af kommunalutskylder för år 1910.

§ 9

Beslutade Kommunalstämman att inköpa skönlitterära aktuella verk till sockenbiblioteket enligt inköpsnämndens förslag.

§ 10

Företogs till behandling Nykterhetsföreningarnas i Hammarby gemensamma anhållan om beviljande af ett kommunalt anslag för innevarande år till nykterhetsföredrag, äfven denna fråga förberedd af Kom.nämnden som föreslagit Stämman beviljandet af ett anslag af 75 kr för år 1910 med det uttryckliga villkor att inga politiska agitationer finge förekomma i föredragen. Med bibehållandet af det sista villkoret beslöt stämman att för år 1911 bevilja ett till 125 kr höjt anslag för ändamålet, ett belopp som skulle öfverlemnas till Föreningarnes föreläsningskommittee.

§ 11

Företogs till behandling en anhållan från Hammarby och Fresta socknars gemensamma barnmorska, fru Engström, om anslutning af telefonapparat till bostaden. Konstaterade Kommunalstämman att frågan måste bli utredd af Kommunalnämnden rörande kostnader för ledningar samt års- och växelavgifter. Beslutade Stämman att bordlägga frågan.

Å Kommunalstämmans vägnar

G.E. Brandt
Ordf.

Justera dt

Gottfr. Wallin

Erik Lindroth

Uppläst i Hammarby kyrka 6 Febr. 1910 af A. O. Strömbeck

Skyldig eller icke skyldig?

1966 var det hundra år sedan författaren Carl Jonas Love Almqvist gick ur tiden. Med anledning av detta gav Nordiska Museet ut en bok med namnet ”Sju röster om Almqvist”, sammansatt av Bengt af Klintberg. Den innehåller bl.a. följande monolog av Hedda Högel, byggd på hennes vittnesmål vid polisutredningen av mordförsöket på ryttmästare Johan Jacob von Scheven, vilket Almqvist anklagades för. Hedda Högel var hushållerska hos von Scheven. ”Usch, det här har jag fått berätta så många gånger, så jag är alldeles less på't. Jag kan det säkert utantill vid det här laget. Att folk ska vara så nyfikna på den här hemska gifthistorien nu flera år efteråt. Alla kommer dom fram och frågar hur det kändes att hitta arsenik i soppan en vacker dag, och så ber dom mej berätta om regementspastorn Almqvist. Tänk, att vara präst och berömd författare och så på samma gång en sån inpiskad skurk. Men jag får väl ta't från början.

När jag kom i tjänst hos gamle ryttmästarn von Scheven så kunde jag inte annat än tycka synd om honom från första början. Han var så gammal och uschlig, nästan blind, och alla tyckte illa om honom, för att han lånade ut pengar till höga räntor och var så snål och gnidig av sej.

Men jag vet nog att han snålade mest mot sej själv, han unnade sej ingen lyx, gick i slitna kläder och åt bara den enklaste mat. Han var rädd för att pengarna skulle gå ifrån honom, dom som han hade kvar. I unga år hade han visst varit riktigt rik. Men han hade varit godtrogen av sej och förlorat det mesta till skojare. Frun och sonen hade visst båda burit sig tarvligt åt mot'en, dom fick man inte ens nämna i hans närvaro.

När jag kom dit bodde han alldeles ensam: utom oss två fanns där bara en ung flicka, som var inneboende. Hon hette Amanda, Amanda Brandt, och sjöng i operakören. Hon gjorde då inte mycket väsen av sej, fast hon skulle vara sångerska. Han var misstänksam mot dom flesta, ryttmästarn, men en litade han på i alla väder. Det var regementspastor Almqvist. Han var nästan som en son för gubben. Mest varje dag kom han på besök, och

ofta läste han högt ur tidningar och andaktsböcker. De skulle vara liksom lite swedenborgska av sej båda två. Han var snäll och artig, Almqvist, kallade ryttmästarn för farbror. Och han, han hade ett sånt förtroende för regementspastorn och lät honom sköta affärerna åt sej, ville till slut inte besluta nånting förrän han talat med Almqvist om saken.

Det var år -51, på Kristi Himmelfärdsdag, som det började. Ryttmästarn gick omkring i sina rum och muttrade, och när jag fråga hur det var fatt, så sa han att några viktiga handlingar hade kommit bort för honom. Först ville han inte säga vad det var för handlingar, men till slut berättade han att det var några skuldförbindelser som regementspastor Almqvist skrivit på. Ryttmästarn misstänkte Amanda Brandt för att ha tatt dom. Lite senare på dan kom Almqvist upp som han brukade, och då passade ryttmästarn på att förhöra Amanda i hans närvaro. Men hon bedyrade att hon var oskyldig, jag hörde vartenda ord där jag satt i rummet intill. Almqvist var alldeles tyst. Men Amanda blev så uppskrämd så hon flyttade över till en väninna samma kväll.

Nästa dag kom Almqvist på besök. Han klagade att han var törstig och bad att få en sup brännvin. Ryttmästaren tala om var schatullet stod. Jag minns jag tyckte det var konstigt, regementspastorn hade aldrig förr bett om att få brännvin. Men just då tänkte jag inte mer på det.

Dan därpå klagade ryttmästaren över illamående och sa åt mej att koka havresoppa. Det var liksom hans dietmat när magen krånglade. Medans jag gjorde i ordning soppan i köket fick han besök av en assessor Crusenstolpe. Lite senare kom Almqvist, och han gick ut till mej när han märkte att ryttmästaren hade besök. Han bad mej hämta hans tobakspipa, så han kunde röka medan han väntade. Jag sa att jag först måste gå in med havresoppan. Den var klar nu, så jag hällde upp den i en blå och vit porlinssskål och skulle just till och bära in den. Men då kom Almqvist, som spankulerat omkring lite, fram till mej och sa häftigt att jag skulle sätta ifrån mej havresoppan och skynda efter nyckeln till bekvämlighetshuset. Det var bråttom, sa han. Jag gjorde som han sa, gick en trappa upp och hämtade nyckeln. När jag kom tillbaka fick Almqvist nyckeln och skyndade ut, och jag lyfte upp soppskålen för att gå in med den. Det var då jag märkte att det gick små vågor på soppan, som om den just innan blivit omrörd. Och soppan som förut varit tunn och klar, den hade nu blivit tjock och grumlig och alldeles vitskummig. På kanten av skålen var det som små vita korn. Jag gick in till ryttmästaren, som nu var lämnad ensam. ”Det har kommit nåt i soppan”, sa jag, ”ryttmästaren ska nog inte smaka på den, det kan vara farligt.” Han tittade upp och sa: ”Nå, sätt undan den då och koka en annan.” Sen blev det inte tillfälle att tala mer, för just då kom Almqvist in i rummet. Ännu hade jag inte kommit mej för att misstänka honom, det kom först lite senare, men i alla fall så satte jag undan soppskålen och kokade ny havresoppa, och den var det då inget fel på. Almqvist språkade en liten stund med ryttmästaren, och så gick han.

På kvällen kom Amanda Brandt upp. Hon visade upp en anonym biljett, som var adresserad till henne och som lämnats till hennes väninna av en okänd man. Hon varnades i biljetten för att besöka ryttmästaren. I stället så räddes hon att resa bort i några dagar med ångbåt. En tiodalerssedel hade också skickats till henne som respengar. Hennes

väninna talade om att han som lämnat biljetten hade varit omkring femtio år gammal, med blekt ansikte, hög panna, böjd näsa, knollrigt hår och livliga ögon. Det måste ha varit regementspastorn, det förstod man ju. Stackars Amanda, hon var riktigt lättad av att ha fått ett sånt bevis i sina händer.

Nästa dag kom ryttmästarens läkare, doktor Levin, upp. Då var Almqvist redan där, men han gick kort efteråt. Ryttmästaren sa åt mej att ta fram havresoppan och visa för doktorn. Han talade om min ”barnsliga försiktighet” och fråga leende om doktorn också trodde att soppan var förgiftad. Se, han ville själv inte tro det, ryttmästaren. Doktor Levin tittade noga på soppan, och sen sa han att han skulle företa en liten undersökning, som kanske kunde ge svar på den frågan. Och så hällde han några droppar av soppan på en papperslapp och tände eld på den. Om det nu var arsenik i, så skulle det lukta vitlök. Men det gjorde det inte. Trots det så tyckte han att ryttmästaren borde låta undersöka soppan på apoteket. Det kunde vara arsenik i, men det kunde också vara murbruk som fallit från taket, mena han. Murbruk, pyttan! Ute i köket gjorde jag om det där provet tillsammans med Anna Maria Lilja, guldsmedshustrun i våningen ovanför vår. Vi lyckades tända eld på några av de där vita kornen och vad hände? Det stank vitlök. Då blev jag rädd, det ska jag villigt erkänna. Sen gick jag direkt till apoteket och lämnade skålen för undersökning.

Nästa dag var en tisdag. Almqvist kom inte förän på kvällen, och jag hörde dem sitta därinne och samtala. Almqvist försökte tydligen lugna ryttmästaren allt vad han förmådde. ”Jag skriver ut nya åt farbror”, hörde jag han sa. Det var de försvunna reverserna han talade om. När han gått sent om sider, så kallade ryttmästaren på mej. Han sa åt mej att se efter om Almqvist lagt något i en skål med havresoppan, som stod halvfull kvar sen tidigare på dan. Jodå, nog var den bra mera grumlig och tjock än förrut. Den hade alldeles samma utseende som den första havresoppan. Ryttmästaren sa inte ett ljud, när jag tala om det, satt bara hopsjunken och skakade på huvudet. Sen fick jag lova att inte tala om det för någon vad som hänt i huset de sista dagarna. ”Men ska inte ryttmästaren göra en polisanmälan ändå?”, fråga

jag. Men han satt där så ensam och jämmerlig som en gammal ruggig fågel, och mumlade: ”Nej, nej, Gud ska döma över honom för detta.”

Nästa dag gick jag för andra gången och lämnade in en blåvit soppskål till undersökning. Det började kännas riktigt vant. Under tiden hade ryttmästarn haft besök av hattmakarålderman Lorentz. Han verkade rysligt upprörd, och av deras samtal förstod jag att det berodde på dom där reverserna, som Almqvist hade skrivit under kvällen innan. När Lorentz gått kallade han på mig och visade mej regementspastorns reverser. Jag tittade noggrant på dom och märkte att det var fel namn under. Almgren stod det, inte Almqvist. Ryttmästarn sände bud efter Almqvist och han kom och verkade lika lugn och oberörd som vanligt. Jag kan inte begripa hur han orkade förstå sej. Men det var klart, han visste ju inte att vi hade sparat soppan och lämnat in den för undersökning. ”Jag brukar skriva mitt namn så ibland”, sa han när ryttmästarn visade honom reverserna. Men sen satte han sej och ändrade namnet till Almqvist. Jag såg honom i farstun när han var på väg ut. Han hade en så konstig blick. Ögonbrynen var rynkade som om han tänkte skarpt, men munnen var inte hopknäppt, som den brukade utan hade något hjälplöst över sej.

Sen kom han inte under hela nästa dag. Då hade det gått en vecka sedan hela eländet började. Under de sista dagarna hade ryttmästarn känt sej illamående igen och haft feber, och tankkötet hade svullnat och var ömt. Doktor Levin kom och såg till honom och ordinerade ricinolja och salmiak, och efter det tillfrisknade han rätt snart. Samma dag fick vi skriftligt på att det var arsenik i havresoppan. Doktor Hamberg, som skrev ut intyget, sa till mej att det var nog med arsenik för att ta död på 10 ryttmästare.

Nästa dag fick vi förklaringen till ryttmästarns illamående. Det var när han kallade på mej och begärde att få en sup brännvin. Han brukade ta sej en fingerborg varje kväll, men tidigare hade han inte sagt åt mej att slå upp det. Jag såg med en gång att brännvinet var oklart i färgen. Och när jag höll upp flaskan mot ljuset, såg jag flera vita korn om låg på botten. Arsenik där med. Det var bara att ta en tur till doktor Hamberg igen.

Under hela dan och den följande sände ryttmästarn bud efter Almqvist, men han var inte hemma och visade sig inte. Men tisdan den tionde kom han på ett hastigt besök, lugnade ryttmästarn med tusen försäkringar och sa att han skaffat fram två solida borgensmän, som skulle komma upp nästa dag. Nästa dag, ja. Då var han redan på väg ut ur landet, och det var sannerligen i sista ögonblicket, för nu flög skvallret om vad som hänt genom hela Stockholm.

Sen blev jag inte kvar länge hos von Scheven. Folk gick och tasslade bakom ryggen på mej som om jag skulle haft ett finger med i spelet, och då tyckte jag det gick för långt. Redan året därpå blev jag korpralshustru och flyttade till en annan stadsdel. Nu lagar jag mat åt man och tre döttrar: ölost, korvkaka och annan god och närande spis. Men en rätt lagar jag aldrig mer, och det är havresoppa.”

Von Scheven anklagade Almqvist för att ha förfalskat reverserna och för förgiftningsförsöket., vilket fick till följd att Almqvist 1851 flydde till USA. Anklagelserna

för mordförsöket har blivit obevisade. Stockholms kriminaltekniska laboratorium (SKL) har, efter att 2005 tagit sig an skuldebrevet och analyserat handstilen, kommit fram till att reverserna nog är skrivna av författaren. En tidigare analys hos SKL 1969 talade för att Almqvist borde frikännas från misstankarna om förfalskning.

Det faktum att reverserna sannolikt skrivits av Almqvist utgör inget bevis för författarens skuld i giftmordsfrågan. Skyldig eller icke skyldig?

Inga Lisa Gustafsson

Carl Jonas Love Almqvist

Kolorerat profilporträtt. Okänd konstnär, c:a 1840. Stockholms Stadsmuseum.

Foto Britt Olstrup.

Gösta minns

Gösta Nordfors

Gösta Nordfors var under många år en känd profil i Upplands Väsby. Som rektor för landstingets skol- och arbetshem, senare landstingets särskolehem och vårdanstalt, under åren 1946-1984, var han med och byggde upp en mönsteranläggning för undervisning och behandling av förståndshandikappade. Redan när han tillträdde tjänsten började han samla material till en krönika inför hundraårsminnet av undervisning och vård av de förståndshandikappade i Stockholms län 1884-1984, med mer eller mindre lyckat resultat, vilket framgår av texten.

Klockbackaskolan med särskoleinternat och Fysingehemmet är nedlagt. Merparten av byggnaderna där verksamheten var inrymd, står tomma. Vad som ska hända i området är oklart. Vi kan i alla fall ta del av vad som hänt där och "vad Gösta minns".

Förord:

Materialet till en hundraårskrönika började insamlas redan i mitten av 1940-talet. Orsaken var att vid mitt tillträde som rektor den 1 augusti 1946 fanns nästan ingen dokumentation över vad som hänt de föregående sextiotvå åren. En del luckor har kunnat fyllas ut, en del material har gått förlorat vid arkivrensning. En förhoppning om att kunna få anslag till en bärbar bandspelare och medel till att bjuda frk Signe Lagerwall, en

då 90-årig f.d. lärare vid särskolan i Upplands Väsby, på restaurang och sedan kunna intervjuva henne, fick blankt nej av styrelsen.

HISTORISK BAKGRUND I

SAMMANDRAG

I samband med humanismens genombrott i mitten av 1800-talet framkom en mera allmän strävan att hjälpa samhällets olycksbarn. I första hand kom de med de mest uppenbara handikapperna i fråga. Undervisning av blinda och döva startades redan 1909 i Stockholm. Undervisningen förlades på 1860-talet till Manilla på Djurgården, som i många år var en gemensam skola för båda blinda och döva. För de rörelsehindrade öppnades år 1885 och åren närmast därefter s.k. vanförestalter i Stockholm, Göteborg m.fl. orter. Den första sinnesslöanstalten öppnades 1875 på egendomen Johannesberg i Mariestad. Landstingen, som inrättats 1862, blev på ett tidigt stadium intresserade av sinnesslövärderna och började efterhand inrätta egna sinnesslöanstalter. Även privata huvudmän och föreningar visade intresse. Under 1800-talets tre sista årtionden skedde en ganska snabb utbyggnad av skolhem för de s.k. bildbara sinnesslöa. Statliga bidrag medverkade till att flertalet landsting vid sekelskiftet 1800-1900 hade egna föreningsägda institutioner för sina psykiskt handikappade.

KLOCKBACKASKOLANS TILLKOMST

Stockholms läns landsting hörde icke till de första som skaffade sig en egen sinnesslöanstalt, även om enskilda politiker hade haft frågan uppe i landstinget. Krassa ekonomiska hänsyn lade hinder i vägen. Uppslaget till att anlägga en institution för de sinnesslöas vård och fostran kom emellertid utifrån. Ordföranden i 1879 års landsting i Uppsala län, landshövding greve Axel Hamilton, översände på landstingets vägnar en framställning till Stockholms läns landsting om att Stockholms, Uppsalas och Västmanlands läns landsting gemensamt skulle anordna en "uppfostningsanstalt för idioter." Västmanlands läns landsting tackade nej till förslaget, men övriga visade sig positiva och utredde möjligheten till

att anordna en gemensam anstalt.

Ett förslag förelades 1881 års landsting, men förkastades på grund av att man ansåg kostnaderna vara för höga. Man uppdrog i stället åt ordföranden i Löwenströmska lasarettets direktion att tillsammans med kommitterade från vardera landsting att framlägga ett förslag till upprättande av "idiothem" med 10 á 15 platser inom lasarettets område i Upplands Väsby. Man förutsatte att hemmets ekonomi och administration skulle vara gemensam med lasarettets. 1882 års landsting beslöt med 25 röster mot 17 att "en idiotanstalt med huvudbyggnad av sten skulle uppföras på den landstingets egendom, alltså där Löwenströmska lasarettet är beläget."

till nya byggnader. Den gamla byggnaden kom sedermera att disponeras av Stockholms läns sjukhem för kroniskt sjuka patienter. I samband med uppförandet av det nya lasarettet 1968 revs den gamla vårdhemsbyggnaden och gav plats för ett barndaghem.

För en summa av närmare 21.000 kr, där något över 10.000 kronor insamlats på frivillig väg, anlades sålunda landstingets första institution för förståndshandikappade med plats för 15 elever invid Löwenströmska lasarettet. Den första driftsbudgeten beräknades till 2.500 kr och avgiften som kommunen och enskilda skulle erlägga bestämdes till 150 kr per elev och år. Enligt reglementet för anstalten skulle för vård och uppfostran mottagas "sådana idiotiska eller sinnesslöa barn,

Löwenströmska Lasarettet, Sanatoriet
och Sinnesslöanstalten, Väsby

På en kulle utefter gamla Uppsalavägen c:a 150 m norr om det gamla lasarettet kom den byggnad att uppföras som med stora bokstäver över portalen betecknar institutionen som "Stockholms läns idiotanstalt." Denna skylt kvarstod ända fram till 1910, då landstinget beslöt att slopa beteckningen "idiot" och att verksamheten för de förståndshandikappade skulle omorganiseras och överflyttas

som ehuru de ej dock kunna draga något egentligt gagn av de allmänna skolorna, dock är i någon mån mottagliga för bildning och undervisning." Obildbara sinnesslöa skulle sålunda icke mottagas utan hänvisades till andra institutioner.

Den nyuppförda "idiotanstalten" öppnade sin verksamhet den 1 november 1884 i närvaro av ledamöterna av 1884 års landsting. Dessa hade

gjort en utflykt till Löwenströmska lasarettet för att ”taga den nyuppförda idiotanstalten i ögonsikte.” Den första barnkullen utgjordes av 12 elever. Under 1890-talet kom elevantalet att utökas, först till 26 och sedan till 30, vilket blev skolans elevantal till sekelskiftet. Eftersom det var svårt att efter avslutad skolgång bereda avgående elever plats på arbetsmarknaden, blev man år 1897 tvungen att uppdelat anstalten i dels en avdelning för skolundervisning med 11 barn och dels ett arbetshem för 11 ungdomar. Dessutom inrättades en s.k. provklass, där man tog in elever för att utvärdera deras ”bildbarhet”, d.v.s. lämplighet för vidare skolgång. Det är i detta sammanhang intressant att iakttaga hur vissa ord och beteckningar efter hand ändrat innehåll och betydelse. I våra dagar

talas vi inte om ”idioter” eller ”sinnesslöa”. Men så sent som vid 1900-talets början var detta helt adekvata och allmänt accepterade beteckningar på svagbegåvade människor. Beteckningen ”idioter” försvann (utom i viss lagstiftning) redan under 1900-talets första årtionde. Sinnesslöbegreppet dröjde dock kvar och var brukligt ända fram till 1960-talet. Den ursprungligt brukade och accepterade innebörden deklinerades så småningom och fick en förkylande betydelse för att slutligen nästan få karaktären av skällsord.

Forts. i nästa nummer

Ställ upp för styrelsearbete

Hembygdsföreningens ändamål är att vårda och synliggöra hembygdens kultur och miljö och därvid bidra till att alla innevånare ges hembygdskänsla.

Verksamheten bedrivs av styrelsen dess arbetsgrupper samt av medlemmar utsedda funktionärer för speciella uppdrag. Uppdraget består främst av hembygdsgårdens skötsel, uthyrningsverksamhet av ladugården och sommarcaféet, samt information, opinionsbildning och föreningens hemsida.

Hembygdsföreningen samarbetar i frågor där gemensamma beröringspunkter och intressen finns, ex vis Naturskyddsföreningen, Friluftsförbundet, Trädgårdsföreningen, Upplands Väsby Promotion, Upplands Väsby kommun, Fresta församling, Vuxenskolan, ABF, Kulturalliansen och Upplands Väsby Folkrörelsearkiv.

Vi i valberedningen vill att du kontaktar oss om du vill delta i ett intressant arbete för hembygdens bevarande.

Ring oss!

Roman von der Heide, Anna-Liisa Bergman, Solveig Flemmer

08-590 817 62

070-469 92 71

08-590 320 20

S:t Olof – Eds kyrkas skyddshelgon?

De flesta medeltida kyrkor helgades vid invigningen åt något eller några helgon eller bibliska gestalter, vilka betraktades som kyrkans skyddshelgon. Så var med största sannolikhet även fallet med Eds kyrka. Eds kyrkas och sockens allra äldsta historia är dock till stor del höljd i dunkel. Kyrkobyggnaden själv vittnar om att den tillkommit under senare hälften av 1100-talet. Sockennamnet Ed omnämns dock första gången år 1299 – cirka hundra år efter kyrkans tillkomst.

Om den första kyrkan vet vi således relativt litet. Kyrkan uppfördes intill den då viktiga sjöleden mellan Mälaren och Saltsjön, som gick via Harvaviken- Edssjön- Edsån- och Edsviken.

Alldeles nedanför kyrkan låg det ed över vilket man på rullstockar drog farkoster från Mälaren till Edssjön – det ed som givit kyrkan och socknen dess namn.

Vid slutet av 1300-talet utvidgades kyrkan

Eds kyrka, vykort

Interiör från Eds kyrka, vykort

genom att koret tillbyggdes. Detta kor pryddes senare, år 1487, med målningar av Albertus Pictor. På en hedersplats bland målningarna, i fönstersmygen över altaret, målade Albertus en bild av S:t Olof, helgonets gloria och främsta attribut (en yxa) syns fortfarande över predikstolen.

Som centralgestalt i ett medeltida altarbrun, också förfärdigat av Albert Målare (eller Albert Pärlickare som han även kallas. Han hette egentligen Albertus Immenhusen och anses ha invandrat från Tyskland.) numera förvarat på Historiska Museet, finns också den norske helgonkungen. En replik av detta altarbrun finns och används ofta.

En tredje S:t Olofsbild finns i Eds kyrka i form av en illa medfaren träskulptur, en rest av ett medeltida helgonskåp, nu förvarad i södra predikstolstrappan.

Förekomsten av tre medeltida S:t Olofsbilder

i Eds kyrka gör det mycket troligt att kyrkan helgats åt detta under medeltiden synnerligen populära helgon.

Eftersom Eds kyrka byggdes vid en sjöled och S:t Olof främst är de sjöfarande helgon finns det mycket som talar för att Eds kyrka skulle vara en S:t Olofshelgedom.

Om Eds sjöfartsanknytning vittnar även förekomsten av S:t Erasmus på två ställen i Albertus Pictors målningar – även Erasmus betraktas (något felaktigt) som ett sjöfartshelgon. Olov Haraldsson, S:t Olof eller Olav den helige, levde omkring 955-1030. Redan som tolvåring drog han ut i härnadståg, framförallt till sjöss och vann snabbt stor ryktbarhet. 1015 återvände han till Norge, där han lyckades besegra jarlarna och lät utropa sig till kung över hela riket. Olav, som blivit döpt och kristnad i Rouen, organiserade den kristna kyrkan i Norge samtidigt som han hävdade kungens överhöghet över fylkingarnas stormän. Dessa sökte stöd hos kung Knut av Danmark och England och lyckades år 1028 fördriva Olav. Då han med svensk hjälp försökte återta sin tron, stupade han i ett sjöslag vid Sticklestad år 1030.

Kring Olavs verk och livsöde uppstod snart en rik flora av myter och legender. Han blev Nordens första helgon och Norges skyddshelgon, under hela medeltiden livligt dyrkad i hela Norden. S:t Olofskulten var främst knuten till Nidaros (Trondheims) domkyrka, där hans kvarlevor skall ha skrinlagts. Främst var S:t Olof, som nämnts, den sjöfarande helgon. Hans firningsdag den 29 juli, Olsmäss eller Olofsmäss, hade dock i det gamla bondesamhället också en stark anknytning till skörden och blev en märkesdag i bondens år. Vid den tiden började förra årets skörd och slaktmat sina, men i stället kunde man börja skörda den första nya rågen och potatisen. ”Om Erik ger ax så ger Olof kaka”, säger ett gammalt välkänt ordspråk. (S:t Eriks dag firas den 18 maj.) Ordspråket stämmer fortfarande någorlunda men stämde bättre före 1753 års almanacksreform.

Lennart Lundquist, kyrkoherde i Eds församling 1976-1997.

Artikel ur Hembygden 1982.

Från den gamla goda tiden

- I min ungdom va ja vacker som f-n, sa gumman till drängen, som genast konstaterade:

- Ja, kära mor är inte olik en än.

Karl-Erik och hans gumma gjorde en tur till Stockholm. När de kom hem frågade en bekant, om det hade varit trevligt i stan:

Karl-Erik svarade lakoniskt: - Johanna var med.

En gammal fröken, känd för sin framfusighet, gick på Centralvägen rakt fram till en medelålders herre och frågade i upprörd ton:

- Är det sant som folk säger, att ni fastän ni är gift är ute och springer med andra fruntimmer om kvällarna?

Den tilltalade, som hade bråttom, svarade: - Ja, det är det, men inte har jag tid nu inte

Limerick

En gubbe från Fresta Lövdriäten

Var för tjuvjakt instämd i rätten.

Han sa: ”Just förra helgen

fick jag grovt korn på älgen,

å jag sikta, se'n har jag ej sett 'en”.

Lars E Jansson

Edsjön på väg att uttorka redan under 1700-talet

I Inrikes Tidningar kunde man våren 1762 läsa ett förmodande om att Edssjön skulle försvinna. Det var en assessor Westman som ingav dessa nya rön över vattenminskningen, sedan han besökt Neder Runby i Uppland, Sollentuna härad och Eds socken.

Vid senaste kommunalfullmäktigesammanträdet i Upplands Väsby beslöt kommunen inköpa hemskiftet vid Runby Nedra och Norrviks-, Eds- och Oxunda sjöars sjösänkingsbolag erhöll anslag. Det kan därför ha sitt intresse att se vad som skrivs i pressen för jämt 200 år sedan (Räknat från 1962, red:s anm.)

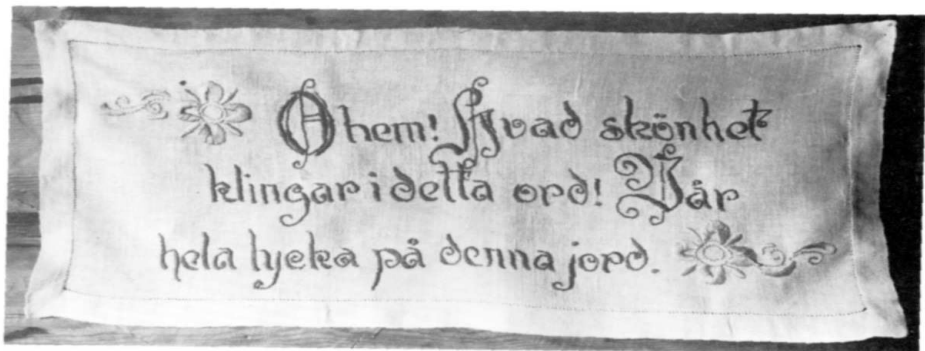
Assessor Westman iakttog, att berget, vid vilket Runby är byggt, var överhöljt med ofantliga stora gråstenar, bland vilket det fanns större och smärre ättebackar. Regementspastorn vid livregementet till häst, magister Sven Wickman, som var fornminneskunnig, öppnade tillsammans med assessorn några av de smärre högar, som fanns. Man hittade krukor och brända ben. Dessa gravställen var belägna på sluttningen av berget. Somliga låg sju och andra fyra eller fram alnar över den förbiflytande bäcken. Ner mot foten av berget fanns stenar så lagda, att de gav hopp om något rikare fynd. Ju mer man avröjde jorden, desto större visade sig stenarna vara, som skulle täcka urnan. Man kunde inte få bort stenarna, varför man grävde under dem. Då man började

med detta arbete, upptäckte man genast ett lager av små musselskal. Härav kunde man erfaras, att vattnet tidigare stått lika högt uppe på berget under tidigare tidsskeden.

Bäcken, som löper från Edssjön och faller ut i Oxundasjön vid Lövestads gård, låg två å tre alnar lägre än musselskalslagren. Bäcken gick fram genom låglänta ängar, vilket visade att under äldre tider hade de båda sjöarna varit förbundna genom en sedan länge försvunnen långsmal sjö. Tillräckliga bevis kunde hämtas av de sjögräs, som växte på flera ställen i åkrarna däromkring. Kapten Schecta på Vilunda säteri hade dessutom i sina åkrar funnit vrak av båtar eller mindre fartyg. Här fanns också byn Älgsunda, som låg där bäcken har sitt utlopp från Edssjön. Man hade all anledning att tro, skriver assessor Westman, att där varit färjeställe över sjön eller sundet och att byn därför fått sitt namn efter det forna Älgsundet.

Att vattnet årligen avtar har bl.a. kyrkoherde Engellau i Eds socken märkt, att Edssjön minskas snart sagt dagligen såg var och en. När ängarna vid Rotebro alltmer fick valla sig, skulle nödvändigtvis den bäcken som kom ifrån Edsviken och föll ut i Edssjön stoppas vid sitt utlopp och genom Antunas, Bisslinges och Svärtinge ängars dagliga tilltagande skulle Edssjön omsider uttorkas och försvinna.

Kurt Jonsson

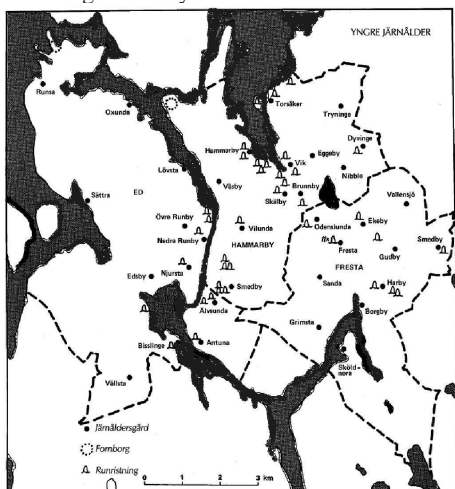
Upprop:

Vill du vara med och hjälpa till?

Projekt ”Vikinger i Väsby”

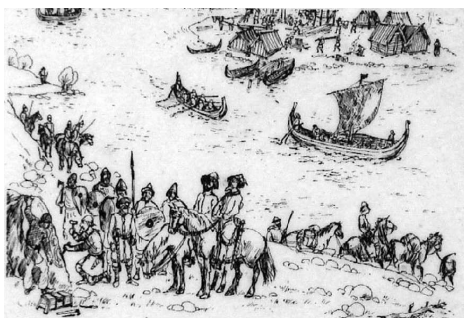
Hembygd föreningen planerar att starta en arbetsgrupp med syfte att sätta Väsby ordentligt på ”Sveriges forntidskarta”. Bakgrunden är att Upplands Väsby kommun tillsammans med UVP (Upplands Väsby Promotion) sedan något år tillbaka arbetar med ett projekt som kallas ”Attraktiva Väsby”. Syftet är att öka Väsby attraktionskraft. Det har visat sig att Upplands Väsby lokala identitet är svag och outvecklad, vilket i praktiken betyder att det är en mindre del av våra invånare som medvetet valt att bosätta sig här. Många upplever Upplands Väsby som en ”genomgångskommun” och relativt få av de som arbetar på de stora företagen i Väsby väljer att bosätta sig här. Och många av våra invånare, främst de nyinflyttade och de unga har ingen aning om vilken forminnesrik trakt man har kommit till.

Hembygd föreningen i Upplands Väsby vill nu få din hjälp för att lyfta fram några av alla de intressanta lämningar som finns i vår kommun efter tidigare Väsbybor.

Vattennivån var cirka 5 meter högre i våra sjöar för 100 år sedan. Här syns tydligt vilken betydelse Väsbyån hade som transportled på vikingatiden

Vi har till exempel 76 runristningar inom våra kommungränser, vi har flest runstenar på ett och samma ställe i världen – Fresta kyrka. Vi har enligt Riksantikvarieämbetets forminnesregister 196 lämningar från stenåldern, 791 lämningar från bronsåldern och 1272 lämningar från järnåldern (där vikingatiden ingår). Det finns 15 kända förhistoriska boplatser och 101 gravfält i Väsby med 55 gravhögar. Två stora fornborgar finns i kommunen, Skavsta vid Oxundasjön och den mer kända Runsaborgen vid Rosersbergsviken. Intill Runsaborgen finns en av Sveriges största skeppssättningar.

En liggande runristning är relativt ovanlig. Denna vackra ristning återfinns på Kyrkstenen i Ed.

På våra runstenar finns många spännande uppslag till historieberättande. Vilka var vikingarna som omnämns på runstenarna? Var bodde de? Hur såg Väsby geografi ut på den tiden? Vattennivån var cirka 5 meter högre för 1000 år sedan och Väsbyån var en livligt trafikerad led upp i Mälaren mot Gamla Uppsala.

Några av dessa forntida Väsbybor lämnade också sin hembygd för att ge sig ut på långa resor. Kyrkstenen vid Ed berättar: ”Runorna lät Ragnwald rista. Han var i Grekland, han var krigarföljets hövding”. Tolkningar gör gällande att Ragnwald var i nuvarande Istanbul och där

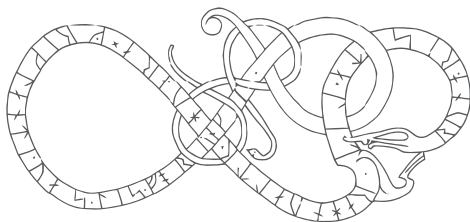
chef för den bysantiske kejsarens livgarde. Inte illa för en Väsbybo för 1000 år sedan. Men hur kom han dit? Vilken väg tog han? Hur länge var han i Istanbul? De för alltid obesvarade frågorna är många, men vi kanske utreda och levandegöra Ragnwalds resa och beskriva hur de vikingatida handelsvägarna längs de ryska floderna ner mot Istanbul gick.

På andra sidan Kyrkstenen står det om Ed för första gången. Var exakt låg byn? Och på Ladbrostenen vid Väsbyån nämns Runby för första gången. Hur många bodde där? Gravfältet vid Hembygdsgården med Zamores kulle vittnar om en stor vikingatida boplats.

Hur kan vi levandegöra Väsbyns tidigaste historia från 400-talet fram till kyrkobyggena vid 1200-talets början? Med berättelser kring vår forntid kan vi göra upplevelsen av Väsby så mycket större.

Hembygdsföreningen söker nu dig som har kunskap om Väsbyns tidiga historia eller idéer om hur vi kan åskådliggöra den bättre. Många är vi som minns Johan Curman och Hugo Sabel och deras mångåriga arbete med Väsbyns historia. Vi vill nu gå i deras fotspår och levandegöra Väsbyns historia på ett nytt och spännande sätt. Det kan röra sig om allt ifrån forskningsarbete, till att skriva artiklar och notiser. Ett förslag är att göra en ”Vikingakarta” med de viktigaste lämningarna och dess historia. Ett annat är att röja vissa av de stora

gravfälten från sly och vegetation så att de bättre syns ute i naturen. Skyltar och hänvisningar kan göra söndagspromenaden mera spännande. Men vi behöver din hjälp.

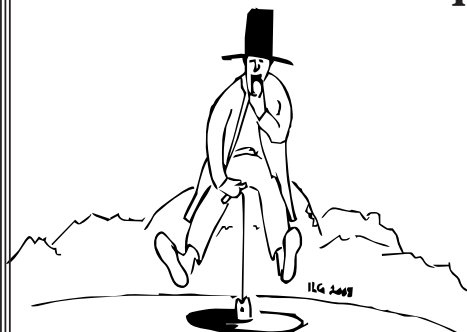
Vikingen Rangwald från Ed reste ända ner till Istanbul. Här låter han rista in minnet av sin resa på Kyrkstenen i Ed

Är du intresserad av att hjälpa till med detta projekt? Du kanske har någon bra idé om hur vi kan lyfta fram ”Vikingar i Väsby”? Vi hoppas att bli tillräckligt många kring detta projekt så vi kan starta en arbetsgrupp, kanske en studiecirkel som kan arbeta med ”Vikingar i Väsby” under 2008.

Du är välkommen att kontakta Roland Storm på 070-729 27 60 eller e-post: rolandstorm@msn.com eller ta kontakt med någon ur Hembygdsföreningens styrelse.

Roland Storm

Almqvistaren

Hur underligt, att fiskarne sig ej förkyla
i vattnet, vintertiden, i den grymma kyla,
som där då råder, jämte frost och is och snö.
Jag säker är på mig, att visst jag skulle dö –
åtminstone jag tror, att ej jag skulle leva –
om så i ständigt fara att bli död jag måste sväva.

CJL Almqvist, ur Sesemana

Några citat och ordstäv från våra bygder

Genom tiderna har det hänt att uttalanden, som gjorts av skilda personer, kommit att bevaras åt eftervärlden genom muntlig tradition. Formuleringarna och innehållen är av skiftande karaktär, från en enstaka enkel mening eller dialog till ramsor och ordstäv.

Här följer några av dessa som författaren har hört och här söker återge:

- ”Ur vägen syndare”
Gamle K J Haglund vid Eggeby var en sommarkväll på 1920-talet på väg till bönhuset med sin bibel under armen. I vägmötet mellan Viks gårdsväg och Almungevägen stod en skara ungdomar från trakten. Inför passagen av dessa utropade han vidstående uppmaning.
- ”Idag kör jag gödsel med tre par”
Lantbrukaren Edvin Johansson i Nibble, ”Nibblar’n” gav detta svar, när grannbonden Edvard Jansson i Dyvinge frågade: Vad håller ni på med för göromål vid Nibble nu?” (1930-tal)
- ”Om Nälebönderna bara ville bygga en väg förbi min villa, så skulle jag betala hundra riksdaler”
Sadelmakaren Törnblom bodde i ett av Nälebyns gamla dragontorp. Till detta ledde en smal liten väg, närmast en gångstig. Vidstående replik fällde sadelmakaren när han satt på bussen Rotebro station-Grana i Vallentuna. Han var på väg hem till torpet från en fest. Året torde ha varit 1935 eller 1936
- ”Hör ni ungar, om ni inte är snälla och lyder mig, så får ni stå i blötbaljan och skämmas”
Den snälle och gladlynte skomakaren, som bodde med sin familj i en stuga i närheten av Grana by i Vallentuna. Där drev han även sitt skomakeri. När barnaskaran blev alltför livlig inomhus, så fällde skomakaren vidstående replik. (1930-talet)
- ”Här kommer vagnmakare ”Linkans” grabbar. Dom kan slåss dom, å slåss inte som bondtjvar”
En av vagnmakare Lindqvists söner fällde repliken inför ett slagsmål vid Odenlunda dansbana (Bondlunda) på 1930-talet.
- ”Hammarby laxar, Vallentuna braxar och Fresta flugor”
Sockenramsa från 1900-talets början.
- ”Det duger åt dom, sa Målar-Pelle”
Ett stående uttryck hos Målar-Pelle sedan han avslutat ett måleriarbete åt en kund. Något av ett s.k. bevingat ord i Väsbytrakten. Vissa kunder blev retade av detta.
- ”Ibland brukade vi cykla en mil till Vallentuna station för att se på tåget och ställa våra fickur efter stationsklockan. Var vi stadda vid
Birger Jansson, född 1899, svarade på frågan om vad ungdomarna kunde ha för sig en sommarkväll mitt i veckan på 1920-talet.

<p>kassa, så hände det att man drack en pilsner klass II på restaurang Flugans uteservering, innan man trampade hemåt igen på krokiga, grusiga vägar.”</p>	<p>Josefina Jansson (1873-1949), ”Fina” i Dyvinge, brukade uttala ramsan, när någon visslade störande inomhus. (1930-tal)</p>
<p>”Den som mysslar under tegettak, får kyssa alla hundar bak.”</p>	<p>Edvard Jansson i Dyvinge gav denna spontana replik när han första gången någonsin åt en 10-öres pingglass en varm julidag vid Upplands Väsby station. Året var 1936.</p>
<p>”Det där var ju både kallt och gott i värmen.”</p>	<p>Drängens replik till bonnmoran/matmodern, som strykit ett knappt synbart lager honung på en smörgås åt honom.</p>
<p>”Det är till att ha ett bi”</p>	<p>Dyvingeboden A) stiger varm och törstigt in i Sursta handelsbod och ställer frågan, efter att ha gått åtskilliga kilometer på väg hem från en auktion borta i östra Vallentuna socken.</p>
<p>A) ”Goddag har han nå’n kall dricka att sälja, tro?”</p>	<p>Handlaren B) ger det positiva beskedet och Dyvingebonden replikerar med vidstående, som genom folkmun bevarats till efterkommande under närmare hundra år. (1920-tal)</p>
<p>B) ”Jadå, jag ska hämta en från källar’n”</p>	<p>Carl-August Åkerberg, bonden i Odenslunda gård i Fresta socken, ägde dansbanan i Odenslunda hage – Bondlunda. När han fällde vidstående replik, en lördagskväll om sommaren 1938, så befann sig c:a 50 personer innanför staketet och tre personer sågs komma uppför backen mot entrén, ledande var sin cykel.</p>
<p>C) ”Jaså det finns. Gud give att ni aldrig blir utan!”</p>	<p>Arvid Haglund, ”fattiga snickar’n” född i Eggeby på 1890-talet, bodde på Herrgårdsvägen. Han använde ofta det vidstående uttrycket. (1940-tal)</p>
<p>”Se, folk bara strömmar ju hit till banan i kväll!”</p>	<p>Ett stående uttryck hos Arvid Haglund. (1940-tal)</p>
<p>”Nog försörjer vår Herre en fattig snickare.”</p>	<p>Polisman Axel Reiverts stående fråga, då han kom till Väsby Folkpark lördagskvällar i slutet av 1940-talet.</p>
<p>”Livet går fort, när man är lycklig.”</p>	<p>Lennart Drevitz, glad, vältränad skämtare utropade repliken, när han såg att lagens nitiske väktare stod inom hörhåll i Väsby Folkpark. Förmodligen för att ”peppa” denne till stordåd. Slutet av 1940-talet.</p>
<p>”Hur många ska vi bura in i kväll, tro?”</p>	
<p>”Kom hit alla ni som är under en och femtio höga så ska ni få smörj!”</p>	

Lars E Jansson

Forts i nästa nr

Korsord 1-2008

	1	2			3		4		5	6	7	8	9	
10									11					12
13					14	15		16	17			18		
19				20							21			
22								23	24		25			
				26		27							28	
29	30	31	32					33				34		
35						36	37				38			
		39			40					41			42	
43					44				45		46			47
48					49			50				51		
52			53	54								55		
56												57		
58						59	60	61	62				63	
				64			65							

Konstruktör: Lennart Hedlund. Lösningen insändes senast den 1 april till: Hembygden, Box 40, 194 21 Upplands Väsby. Märk kuvertet ”KORSORD”

Västra kommundelarna

Det har under flera år funnits ett förändringstryck på de västra kommundelarna, främst kring Harva - Båtbyggartorp där folk vill bygga villor.

I enlighet med översiktsplanen, och beslut i kommunstyrelsen i maj 2007 så har kommunen nu påbörjat arbetet att göra en "Handlingsplan" för de västra kommundelarna.

"Syftet med handlingsplanen är att skapa ett bra beslutsunderlag för fortsatt planering i områdets olika delar. Den kommer så småningom att innehålla en översiktlig inventering av området och beskrivning av kommunalekonomiska konsekvenser av min-, medel- och maxutbyggnadsscenarioer. Handlingsplanen kommer inte att innehålla konkreta utbyggnadsförslag. Områdets omfattning kan enkelt beskrivas som "allt väster om järnvägen"

(citad från kommunens hemsida: www.upplandsvasby.se)

Tanken är från kommunens sida att handlingsplanen ska ge en förbättrad kunskap om hela området väster om järnvägen. Kunskapsunderlaget i handlingsplanen kan sedan ligga till grund både för en mer heltäckande fördjupad översiktsplan för hela kommundelen och för detaljplaner för mindre delområden.

Nu ska inventeringar och utredningar tas fram. För att genomföra en "rekreations och landskapsanalys" har kommunen anlitat Ekologigruppen AB. För att få in synpunkter ordnade Stadsarkitektkontoret tillsammans med Ekologigruppen ett möte 20 september för att höra vad olika föreningar som "använder" västra kommundelarna tycker. Förutom Hembygdsföreningen deltog bl.a Naturskyddsföreningen, Friluftsrådet, Scouterna och Jägarförbundet. Tyvärr saknades flera föreningar inom främst idrotten.

Syftet var att få reda på speciellt värdefulla platser ("smultronställen") och områden i de västra kommundelarna. Även konflikt- och förbättrings-

områden är viktiga att lyfta fram i detta skede.

Förutom de mer självklara platserna som kring Runsa (slottet, fornborgen, skeppssättningen, varggropen) och Kairo/Sättra (bad, båthamn, ridhus) så framhölls bland annat följande platser:

- Runsaskogen som helhet (motions-/skidspår, cykelvägar, bär- och svampplockningsmarker)

- Det öppna landskapsrummet mellan Sättra och Runsa - gammalt odlingslandskap och gammal vägsträckning

- Mälarstranden med bl.a Grimstahamn

- Stråket (edet) mellan Eds kyrka och Harva inklusive gamla beteshagar vid Törnby/Edsby

- Edssjön med omgivning (Njursta holme, Kyrkstigen, Eds kyrka)

- Oxundasjön med omgivning, inklusive möjligheterna att till fots eller per cykel ta sig runt sjön

På mötet fanns en stor enighet om att tillgängligheten behöver förbättras, inte minst så bör cykelvägarna förbättras. Den stora frågan framöver kommer med all sannolikhet att vara hur en ny bilväg ska dras från Mälarvägen till Båtbyggartorp/Kairo/Sättra.

Hembygdsföreningen har understrukturerat att kulturmiljöfrågorna är viktiga och att kunskapsunderlaget kan behöva förnyas och att kommunen måste anlita specialistkompetens inom kulturmiljöområdet. I det fortsatta arbetet är det viktigt att bevaka de västra kommundelarnas plats i Stockholmsregionens gröstruktur ("Gröna kilarna").

Har du någon speciell favoritplats som du tycker är speciellt viktig eller om du har andra synpunkter/frågor så hör av dig till undertecknad.

Klas Lundkvist

590 936 81 / 070 673 63 47

Hyr lokal med atmosfär

Upplands Väsby Hembygdsförening erbjuder Nedre Runby gårds LADUGÅRD till fest, konferens, dop, minnesstund, årsmöte, kurser m.m.

LADUGÅRDEN är en modernt utrustad och handikappvänlig lokal med plats för upp till 50 personer. Tillgång till kök med utrustning för tillagning av enklare förtäring. Hörslina finns

LADUGÅRDEN kan hyras privat eller av organisation för enstaka tillfällen. Hyresansvarig ska vara lägst 25 år.

Eventuell avbokning måste ske senast 14 dagar innan tidigare överenskommet hyrestillfälle. Sker avbokning senare, debiteras en avgift med 450:-

LADUGÅRDEN ligger på bekvämt avstånd från pendeltågsstationen i Upplands Väsby. Det finns en stor parkeringsplats i anslutning till lokalen och buss 562, från pendeltågsstationens västra sida, stannar 150 meter från entrédörren.

Priser

Halvdag (max 4 tim)

500:-

Heldag

900:-

Reservation för prishöjningar

UTHYRNING

Ingegerd Peterson

08 590 347 76

Siv Rydén

08 590 333 46

Foto: Gunborg Lejon

Foto: Gunborg Lejon

Upplands Väsby Hembygdsförening

Box 40 194 21 Upplands Väsby

ANSÖKAN OM MEDLEMSSKAP

Datum

SÖKANDE

Förnamn	Efternamn	Född år
Address		
Postnummer	Postadress	
Telefon	Mobil	
E-mailadress		

MEDSÖKANDE (ev)

Förnamn	Efternamn (om annat än ovanstående)	Född år
---------	-------------------------------------	---------

YRKESERFARENHET/ INTRESSEN

Främst sådant som du bedömer kan vara av intresse inom föreningens verksamhetsområden.	
--	--

Upplands Väsby Hembygdsförening
Box 40, 194 21 Upplands Väsby
Hembygdsgården: Hagvägen 2 / Pukslagargatan
Telefon 08-590 826 40
Plusgirokonto 29 81 91-8

STYRELSE 2008-2009

Kjerstin Björkman, ordförande	Telefon 590 320 82
Klas Lundkvist, vice ordförande	590 936 81
Marianne Söderström, sekreterare	590 338 38
Inger Nyström, kassör	590 820 93
Kerstin Kéry, ledamot	590 849 23
Barbro Kvist, ledamot	590 917 21
Vanja Edwinston ledamot	590 344 66
Lena Melin, kommunrepresentant	590 849 28

ERSÄTTARE

Karin Hemph, Maria Fälth, P O Mörkens
Gun-Britt Welander, Roland Storm

MEDLEMSBLADET HEMBYGDEN

Inga Engdahl, ansvarig utgivare	590 300 20
Inga Lisa Gustafsson	590 336 42
Carin Törner	590 870 69

REVISORER ORDINARIE

Lars Eklund
Göran Sandberg

ERSÄTTARE

Barbro Fredriksson
Anette Ehrnholm

UTHYRNING AV LADUGÅRDEN

Ingerd Peterson	590 347 76
Siv Rydén	590 333 46

Valberedning

Roman von der Heide, Anna-Liisa Bergman, Solveig Flemmer